

MODUŁ II

**Podstawa programowa
a standardy wymagań
egzaminacyjnych
i szkolne zestawy
programów nauczania**

SPIS TREŚCI

Scenariusz 1: Jak korzystać z podstaw programowych kształcenia

Scenariusz 2: Standardy wymagań egzaminacyjnych w polskim SOZ

Scenariusz 3: Informatory – poradniki dla osób zainteresowanych egzaminowaniem zewnętrznym

Scenariusz 4: Szkolny zestaw programów nauczania, a ocenianie wewnątrzszkolne i egzaminowanie zewnętrzne

Scenariusz 5: Od podstawy programowej do zadania sprawdzającego

Scenariusz 6: Podstawa programowa, a standardy wymagań egzaminacyjnych i szkolne zestawy programów nauczania

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE MODUŁU II

PODSTAWA PROGRAMOWA A STANDARDY WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH I SZKOLNE ZESTAWY PROGRAMÓW NAUCZANIA

Celem modułu jest zaznajomienie z aktami prawnymi i dokumentami dotyczącymi oceniania, egzaminowania i budowania programów nauczania, a także doskonalenie umiejętności efektywnego korzystania z nich oraz wskazanie zależności między prawem oświatowym a praktyką oceniania wewnątrzszkolnego i zewnętrznego.

W wyniku realizacji powyższego celu uczestnicy:

- znają podstawowe akty prawne dotyczące oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów,
- potrafią ustalić relacje pomiędzy wyprowadzonymi z ustawy o systemie oświaty ww. aktami prawnymi,
- wiedzą, jak i po co czytać podstawę programową,
- umieją scharakteryzować standardy wymagań egzaminacyjnych dla poszczególnych etapów kształcenia,
- wyjaśniają, w jakim celu został przygotowany i co zawiera informator o sprawdzianie/egzaminie,
- potrafią wskazać w programach nauczania te zapisy, które decydują o jakości oceniania wewnątrzszkolnego,
- potrafią dokonywać analizy zadań wykorzystywanych w procesie oceniania,
- umieją określić wpływ analizowanych dokumentów oświatowych na jakość kształcenia.

Treści:

- podstawowe akty prawne dotyczące oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów.
- relacje pomiędzy ustawą o systemie oświaty a rozporządzeniami Ministra Edukacji Narodowej.
- jak i po co czytać podstawę programową?
- charakterystyka standardów wymagań egzaminacyjnych dla poszczególnych etapów kształcenia.
- informator o sprawdzianie/egzaminie.
- jakość oceniania wewnątrzszkolnego a programy nauczania.

Materiały zawierają:

- 6 scenariuszy zajęć

SZCZEGÓŁOWA TEMATYKA

Nr	Temat
I	Jak korzystać z podstaw programowych kształcenia?
II	Standardy wymagań egzaminacyjnych w polskim SOZ
III	Informatory – poradniki dla osób zainteresowanych egzaminowaniem zewnętrznym
IV	Szkolny zestaw programów nauczania a ocenianie wewnątrzszkolne i egzaminowanie zewnętrzne
V	Od podstawy programowej do zadania sprawdzającego
VI	Podstawa programowa a standardy wymagań egzaminacyjnych i szkolne zestawy programów nauczania

SCENARIUSZ 1

JAK KORZYSTAĆ Z PODSTAW PROGRAMOWYCH KSZTAŁCENIA

Wprowadzenie

Nadrzędnym celem działań edukacyjnych szkoły jest wszechstronny rozwój ucznia. Edukacja szkolna polega na harmonijnej realizacji przez nauczycieli zadań w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności i wychowania. Zasadniczym aktem prawnym, obligującym wszystkich nauczycieli do respektowania jego zapisów, jest rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia. Aktualnie obowiązują: *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. Nr 51, poz. 458 z późn. zm.) oraz *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 czerwca 2003 r. w sprawie podstaw programowych w zawodach* (Dz. U. Nr 159, poz. 1540 i inne). Zawierają one obowiązkowe na poszczególnych etapach kształcenia zestawy celów i treści nauczania zintegrowanego, przedmiotowego, blokowego lub zawodowego, wykaz osiągnięć kończących etap edukacyjny, w które należy wyposażać ucznia lub opis kwalifikacji zawodowych absolwenta, oraz zadania wychowawcze szkoły. Treści zawarte w dokumentach muszą być uwzględnione przez autorów programów nauczania oraz wymagań egzaminacyjnych. Niezbędna staje się zatem znajomość tych dokumentów oraz wiedza, jak i po co stosować je w praktyce szkolnej.

Po zakończeniu zajęć uczestnik:

- przedstawia strukturę podstawy programowej,
- zna zadania ogólne szkoły zapisane w podstawie programowej,
- objaśnia znaczenie terminów niezbędnych do rozumienia podstawy programowej,
- ustala, które zapisy podstawy programowej wpływają na kształt, zakres i jakość oceniania,
- wskazuje przyczyny, dla których korzystanie z podstawy programowej jest niezbędne w praktyce szkolnej.

Metody:

- analiza dokumentów
- praca w grupach
- dyskusja
- sesja plakatowa
- wymiana doświadczeń

Materialy:

prezentacja:

- nr 1. *Struktura podstawy programowej kształcenia ogólnego,*
- nr 2. *Struktura podstawy programowej przedmiotu ogólnokształcącego*
- nr 3. *Struktura podstawy programowej kształcenia w zawodzie*
- nr 4. *Umiejętności ponadprzedmiotowe*
- nr 5. *Formy realizacji zajęć edukacyjnych*
- nr 6. *Ścieżki edukacyjne*
- nr 7. *Standardy*

zadania dla uczestników:

- zadanie nr 1. *Oczekiwania związane z wewnątrzszkolnym ocenianiem,*
- zadanie nr 2. *Funkcje wybranych elementów wewnątrzszkolnego systemu oceniania ,*
- zadanie nr 3. *Wspierająca funkcja wewnątrzszkolnego oceniania,*

materiały pomocnicze dla każdego uczestnika (lub dla uczestników):

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz. 458 z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 czerwca 2003 r. w sprawie podstaw programowych w zawodach (Dz. U. Nr 159, poz. 1540)
- materiał nr 1. *Słownik pojęć kluczowych (na płycie CD)*
- materiał nr 2a, b, c *Zadania szkoły zapisane w podstawie programowej*

materiały dodatkowe: kartki formatu A4, duże arkusze papieru, taśma klejąca, pisaki, laptop, projektor.

Przebieg zajęć

1. Powitanie uczestników, przedstawienie celów modułu i sesji.
2. Podział uczestników na 5 grup.
3. Rozdanie grupom po jednym egzemplarzu rozporządzeń w sprawie podstaw programowych kształcenia — ogólnego i dla zawodów (.).
4. Przydzielenie każdej z grup następujących zadań, celem których jest zapoznanie się z treścią i strukturą podstaw programowych kształcenia, zgromadzenie pojęć niezbędnych dla rozumienia podstaw oraz wskazanie w nich zapisów dotyczących kwestii oceniania osiągnięć uczniów.

Zadanie 1 (dla grupy 1.)

Jak jest zbudowana podstawa programowa kształcenia ogólnego w szkołach? Narysujcie schemat przedstawiający jej strukturę.

Zadanie 1 (dla grupy 2.)

Jak są zbudowane podstawy programowe kształcenia w zawodach? Narysujcie schemat przedstawiający strukturę podstawy dla wybranego zawodu.

Zadanie 1 (dla grupy 3.)

Jaką strukturę mają zapisy w podstawie programowej kształcenia ogólnego, dotyczące poszczególnych przedmiotów lub ścieżek edukacyjnych? Zaprezentujcie ją w formie graficznej.

Zadanie 1 (dla grupy 4.)

Korzystając z podstawy programowej kształcenia ogólnego, ustalcie, jakie zadania stawia się szkole i pracującym w niej nauczycielom. Wykonajcie plakat, który można będzie wywiesić w szkole, aby przypominał te zadania uczniom i nauczycielom.

Zadanie 1 (dla grupy 5.)

Wyjaśnijcie pozostałym grupom, w czym tkwi istota pojęć dotyczących następujących form realizacji zajęć edukacyjnych:

- *przedmiot zintegrowany (na przykładzie przyrody realizowanej na II etapie edukacji),*
- *ścieżka edukacyjna (na przykładzie ścieżki edukacyjnej realizowanej na II lub III etapie edukacji, np. dotyczącej edukacji czytelniczej i medialnej),*
- *blok przedmiotowy (na przykładzie sztuki realizowanej na II lub III etapie edukacji),*
- *blok międzyprzedmiotowy (na przykładzie bloku matematyczno-przyrodniczego realizowanego na II lub III etapie edukacji).*

Zadanie 2 (dla wszystkich grup)

Przygotujcie listę pojęć, które uważacie za niezbędne do właściwego rozumienia analizowanej przez grupę podstawy programowej.

Zadanie 3 (dla wszystkich grup)

Wskażcie w podstawie programowej zapisy, które dotyczą kwestii oceniania osiągnięć uczniów.

5. *Dokonanie podziału zadań przez uczestników pracujących w poszczególnych grupach.*
6. *Prezentacja pracy grup: omówienie struktury podstaw programowych kształcenia ogólnego oraz zawodowego, a także przywołanie i zwięzłe objaśnienie najważniejszych zapisów umożliwiających skuteczne korzystanie z tych dokumentów. Wspólne ustalenie, które zapisy podstawy programowej wpływają na kształt, zakres i jakość oceniania osiągnięć edukacyjnych ucznia. Zwrócenie szczególnej uwagi na zapisy dotyczące opisu osiągnięć.*
7. *Krótką dyskusją podsumowującą, z wykorzystaniem doświadczeń i pomysłów uczestników, koncentrującą się wokół zagadnień:*
 - *Kiedy i w jakim celu dyrektor szkoły i nauczyciele powinni sięgać do podstaw programowych kształcenia ogólnego i zawodowego?*
 - *Dlaczego nauczyciel powinien znać cały dokument, a nie tylko zapisy dotyczące nauczanego przedmiotu?*
 - *Jak skutecznie uczyć nauczycieli czytania podstawy programowej?*

SCENARIUSZ 2

STANDARDY WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH W POLSKIM SYSTEMIE OCENIANIA ZEWNĘTRZNEGO

Wprowadzenie

Ustawa o systemie oświaty z 7 września 1998 roku oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 roku w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, określiły zasady oceniania wewnątrzszkolnego, a także dały podstawy wprowadzenia do polskiego systemu edukacyjnego systemu oceniania zewnętrznego. Takie spojrzenie na ocenianie i egzaminowanie doprowadziło do powstania nowego w polskiej tradycji edukacyjnej typu dokumentu oświatowego — standardów wymagań egzaminacyjnych. Ich stworzenie wynikało z potrzeby zbudowania zewnętrznego wobec szkoły systemu oceniania, odnoszącego się do jednolitych dla uczniów wymagań. Ogłoszone po raz pierwszy przez Ministra Edukacji Narodowej w *Rozporządzeniu z dnia 21 lutego 2000 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów* (DzU Nr 17, poz. 215), były wynikiem pracy zespołów powołanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną. Stanowiąc jednakową dla wszystkich egzaminowanych normę wymagań, wyznaczały zakres zadań egzaminacyjnych przewidzianych na koniec II, III i IV etapu kształcenia. Obecnie podstawę przeprowadzania zewnętrznego sprawdzianu oraz egzaminów gimnazjalnego i maturalnego stanowią standardy wymagań egzaminacyjnych ogłoszone *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2001 r.*, a egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe standardy wymagań ogłoszone *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 3 lutego 2003 roku* (obowiązujące od 8 kwietnia 2003 roku).

Po zakończeniu tej części zajęć uczestnik:

- rozumie znaczenie pojęć: standard, standardy edukacyjne, wymagania edukacyjne, standardy wymagań egzaminacyjnych oraz informator,
- zna rozporządzenia w sprawie standardów wymagań egzaminacyjnych, właściwych dla kształcenia ogólnego oraz zawodowego,
- potrafi przedstawić strukturę standardów wymagań egzaminacyjnych na wybranym przykładzie: sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe — w zależności od zainteresowań i potrzeb,
- porównuje budowę oraz zakres treści standardów wymagań egzaminacyjnych dla poszczególnych etapów edukacyjnych, przedmiotów nauczania lub zawodów.

Treści:

- obszary standardów wymagań egzaminacyjnych.

Metody:

- wykład,
- analiza dokumentów,
- dyskusja,
- praca w grupach.

Materiały:

prezentacja:

nr 8. *Obszary standardów wymagań egzaminacyjnych*

materiały pomocnicze dla uczestników:

materiał 1. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 roku w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562 z późn. zm.),*

materiał nr 2. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2001 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (Dz. U. Nr 92, poz. 1020),*

materiał 3. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 3 lutego 2003 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (Dz. U. Nr 49, poz. 411)*

materiały dodatkowe: kartki formatu A4, duże arkusze papieru, taśma klejąca, pisaki, rzutnik pisma (laptop, projektor)

Przebieg zajęć

1. Przypomnienie lub wyjaśnienie następujących terminów związanych z tematyką zajęć: *wymagania edukacyjne, wymagania programowe, wymagania egzaminacyjne, osiągnięcia edukacyjne ucznia, standard, standardy edukacyjne, standardy wymagań egzaminacyjnych, informator oraz sylabus* (tym terminem określano do roku 2003 informatory maturalne). Prowadzący powinien tu odwołać się do informacji uzyskanych przez uczestników podczas realizacji Modułu I: *Ocenianie wewnętrzne a ocenianie zewnętrzne*, a także wykorzystać zapisy:
 - *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 roku w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562 z późn. zm.),*

- *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2001 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (Dz. U. Nr 92, poz. 1020)*
- *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 3 lutego 2003 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (Dz. U. Nr 49, poz. 411)*

2. Podział uczestników na cztery grupy. Rozdanie każdej z nich standardów będących podstawą przeprowadzenia:

- sprawdzianu w VI klasie szkoły podstawowej (grupa I),
- egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej (grupa II),
- egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej (grupa III),
- egzaminu maturalnego z matematyki

z prośbą o dokonanie analizy formalnej i treściowej. Efekty pracy powinny zostać zaprezentowane w formie plakatu.

3. Prezentacja pracy grup, mająca na celu dokonanie analizy porównawczej standardów wymagań egzaminacyjnych dla poszczególnych etapów kształcenia. Zwrócenie uwagi — z jednej strony — na specyfikę poszczególnych standardów wymagań egzaminacyjnych, ściśle związaną z koncepcją egzaminu, jego celami, zadaniami, formami przeprowadzania, sposobami wykorzystania wyników, z drugiej zaś na cechy wspólne, wynikające z koncepcji systemu egzaminowania zewnętrznego.

Dyskusja dotycząca ważkości dokumentu, którym są standardy wymagań egzaminacyjnych — wskazanie głównych adresatów zapisów, ukazanie miejsca i roli rozporządzenia o standardach wymagań egzaminacyjnych pośród innych dokumentów oświatowych, a także wpływu standardów na praktykę oceniania w szkole. Prowadzący może tu wykorzystać fragmenty raportu *Trafność i użyteczność standardów wymagań egzaminacyjnych*, przygotowanego w 2003 r. przez Pracownię Ewaluacji Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (raport dostępny na stronach internetowych Komisji: www.cke.edu.pl), szczególnie tabelę *Skutki wprowadzenia standardów wymagań egzaminacyjnych w polskim systemie edukacyjnym*. Powinien też nadmienić, że standardy są integralną częścią informatorów dla uczniów przygotowujących się do wybranego egzaminu.

SCENARIUSZ 3

INFORMATORY — PORADNIKI DLA OSÓB ZAINTERESOWANYCH EGZAMINOWANIEM ZEWNĘTRZNYM

Wprowadzenie

Edukacja na każdym etapie kształcenia (z wyjątkiem I) kończy się egzaminem zewnętrznym, który pozwala obiektywnie ocenić poziom umiejętności i wiadomości uczniów. Przygotowanie do egzaminu może ułatwić informator, który jest swoistym poradnikiem przybliżającym istotę egzaminowania oraz jego charakter. Zgodnie z § 28 *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania...*, informatory opracowują okręgowe komisje egzaminacyjne, w porozumieniu z Centralną Komisją Egzaminacyjną, która koordynuje ich działania. Informator ogłaszany jest nie później niż do 31 sierpnia roku poprzedzającego rok szkolny, w którym jest przeprowadzany sprawdzian/egzamin.

W celu przybliżenia informacji o przeprowadzanych w 2005 roku sprawdzianach oraz egzaminach informatory zostały opracowane i ogłoszone również w językach mniejszości narodowych.

Oprócz informatorów dla uczniów szkół masowych przygotowano także informatory dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, tj. dla słabo słyszących i niesłyszących, słabo widzących i niewidzących oraz z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim. Podstawą do pracy nad informatorami dla uczniów ze specjalnymi potrzebami w uczeniu się stały się informatory dla szkół ogólnodostępnych. Wprowadzone w nich zmiany wynikały z potrzeby dostosowania przekazu informacji do możliwości uczniów.

Uzupełnieniem podstawowej wersji informatora jest aneks dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, z którego korzystać powinni np. dyslektycy.

Sięgając do łacińskiego źródłosłowa, początkowo informatory maturalne nazywano syllabusami. Od 2003 r. na określenie materiałów wspomagających ucznia w przygotowaniu się do egzaminu obowiązuje ujednolicone określenie „informator”.

Po zakończeniu tej części zajęć uczestnik:

- wskazuje uczniowi informator właściwy dla typu zdawanego przez niego egzaminu zewnętrznego, ewentualnie dostosowany do dysfunkcji ucznia,
- dokonuje analizy treści wybranego informatora,
- charakteryzuje materiał zawarty w informatorze, biorąc pod uwagę jego funkcje, zakres treści oraz adresata.

Treści:

- informator jako niezbędny w pracy nauczyciela,
- funkcje i zadania informatora.

Metody:

- analiza dokumentów,
- warsztaty,
- dyskusja,
- burza mózgów.

Materiały:

prezentacja oraz informatory o sprawdzianie, egzaminie gimnazjalnym i maturalnym
materiały pomocnicze
duże arkusze papieru, pisaki, laptop, projektor.

Przebieg zajęć

1. Odczytanie przez prowadzącego § 28 *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 roku w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* w celu wprowadzenia w problematykę zajęć oraz przybliżenia uczestnikom podstaw prawnych tworzenia informatorów o egzaminach zewnętrznych.
2. Prezentacja istniejących informatorów o sprawdzianie i egzaminach.
3. Utworzenie przez uczestników 3 grup.
4. Przydzielenie każdej z grup następujących informatorów:
 - o sprawdzianie w VI klasie szkoły podstawowej (wraz z aneksem dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się) — grupa I,
 - o egzaminie gimnazjalnym (wraz z aneksem dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się) — grupa II,
 - o egzaminie maturalnym z matematyki — w wersji standardowej oraz dla uczniów słabo widzących — grupa III,
5. Przydzielenie grupom do wykonania następujących zadań.
Zadanie 1
Dokonaj analizy otrzymanego informatora.
Zadanie 2
Wskaż różnice między informatorem dla uczniów szkół ogólnodostępnych i dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
Zadanie 3
Uzasadnij, że informator stanowi kompendium wiedzy o sprawdzianie lub egzaminie.
6. Prezentacja pracy grup. Zwrócenie uwagi na adresata informatora, funkcję tych materiałów, sposób prezentacji związanych z egzaminowaniem zewnętrznym oraz dostępność informatora.
7. Dyskusja nad ewentualnymi uzupełnieniami lub zmianami w istniejących informatorach, by spełniały swoje zadania jeszcze lepiej.
8. Podsumowanie zajęć – przygotowanie przez grupy plakatu „Z informatorem łatwiej zdasz egzamin”, który można zawiesić w szkole.

SCENARIUSZ 4

SZKOLNY ZESTAW PROGRAMÓW NAUCZANIA A OCENIANIE WEWNĄTRZSZKOLNE I EGZAMINOWANIE ZEWNĘTRZNE

Wprowadzenie

Programy nauczania mają stanowić dla nauczycieli pomoc w realizacji zadań, jakie nakłada na szkołę podstawa programowa. Szkoła ma możliwość wprowadzenia różnorodnych sposobów kształcenia, w tym własnych programów nauczania, ale ważna jest wiedza o tym, jakie zadania stawia się przed programem nauczania, jakie funkcje powinien on pełnić w procesie kształcenia, co gwarantuje jego dobrą jakość. Znajomość powyższych zagadnień będzie istotna zarówno przy wyborze programu nauczania spośród dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, jak i podczas tworzenia programów autorskich czy budowania szkolnego zestawu programów nauczania.

Z uwagi na problematykę szkolenia, scenariusz niniejszych zajęć koncentrować się będzie przede wszystkim na efektywności kształcenia. Mierzy się ją głównie osiągnięciami uczniów, którzy powinni spełniać wymagania wywiedzione z wybranego przez nauczyciela programu nauczania. Prowadzona przez szkołę systematyczna ewaluacja osiągnięć edukacyjnych uczniów może skłonić nauczycieli nie tylko do refleksji o jakości oceniania w szkole, ale i do dogłębnej analizy jakościowej stosowanych przez nich programów, składających się na szkolny zestaw programów nauczania. Przy czym analiza ta powinna dotyczyć nie tylko zapisów programowych, ale też procedur osiągania szczegółowych celów edukacyjnych, trafności wymagań, zastosowanych modyfikacji, uwzględnienia możliwości i zainteresowań uczniów oraz zasobów szkoły itp.

Ponieważ od chwili wprowadzenia w życie *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia, stanowiącego iż program nauczania ogólnego zawiera [...] opis założonych osiągnięć ucznia [...] z uwzględnieniem standardów wymagań będących podstawą do przeprowadzania sprawdzianów lub egzaminów*, ewaluacja wybranych bądź stosowanych przez nauczycieli programów nauczania powinna uwzględniać kryterium komplementarności wymagań programowych i egzaminacyjnych. Jednocześnie należy zadbać, by w praktyce nie ograniczały się one jedynie do wymagań stawianych uczniowi w sytuacji egzaminacyjnej, gdyż prowadziłoby to do zubożenia i ograniczenia treści i metod nauczania, minimalizując lub eliminując z praktyki szkolnej obszary umiejętności nie sprawdzanych podczas egzaminu zewnętrznego.

Po zakończeniu tej części zajęć uczestnik:

- potrafi zdefiniować pojęcie *program nauczania*,
- wymienia elementy składowe wybranego programu nauczania,
- potrafi określić zasady tworzenia szkolnych zestawów programów nauczania,
- wskazuje w programach nauczania te elementy, które wpływają na jakość oceniania.

Treści:

- zakres znaczeniowy pojęcia „program kształcenia”,
- funkcje programu kształcenia,
- koncepcje programu nauczania,
- szkolny zestaw programów nauczania,
- tworzenie szkolnego zestawu programu nauczania.

Metody:

- analiza dokumentów,
- warsztaty, praca w grupach,
- dyskusja,
- burza mózgów.

Materiały:

prezentacja:

- nr 9. *Zakres znaczeniowy pojęcia „program kształcenia”,*
- nr 10. *Funkcje programu kształcenia,*
- nr 11. *Koncepcje programu nauczania,*
- nr 12. *Szkolny zestaw programów nauczania*
- nr 13. *Tworzenie szkolnego zestawu programów nauczania*

materiały pomocnicze

programy nauczania

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia (Dz. U. nr 5, poz. 220)

duże arkusze papieru, pisaki, laptop, projektor.

Przebieg zajęć

1. Rozpoczęcie zajęć od pracy z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia*. Ma ona na celu zdefiniowanie pojęcia *program nauczania* (§ 2, ust. 1), wskazanie niezbędnych elementów programu (§ 2, ust. 2) oraz ustalenie zasad tworzenia szkolnego zestawu programów nauczania (§ 8). Podczas prezentacji zagadnienia pomocne mogą się też okazać opracowania dotyczące budowy i zastosowania programów nauczania oraz następujące materiały:

- materiał pomocniczy nr 3 — *Program nauczania*,
 - foliogram nr 9 — *Zakres znaczeniowy pojęcia „program kształcenia”*,
 - foliogram nr 10 — *Funkcje programu kształcenia*,
 - foliogram nr 11 — *Koncepcje programu nauczania*,
 - foliogram nr 12 — *Szkolny zestaw programów nauczania*,
 - foliogram nr 13 — *Tworzenie szkolnego zestawu programów nauczania*.
2. Ustalenie metodą burzy mózgów komponentów programów nauczania bezpośrednio lub pośrednio wiążących się z ocenianiem szkolnym. Uporządkowanie zapisu wiodące do wskazania tych, które mają najsilniejszy wpływ na jakość oceniania.
 3. Podział uczestników na czteroosobowe grupy zadaniowe. Analiza jednego z programów nauczania przedmiotu lub bloku (do wyboru: realizowanego przez uczestnika w szkole lub otrzymanego losowo od prowadzącego), mająca na celu odnalezienie w nim elementów wskazanych przez grupę podczas burzy mózgów. Krótka prezentacja wniosków.
 4. Rozważenie przez uczestników dwóch przypadków:
 - szkoły A, w której szkolny zestaw programów nauczania jest jedynie spisem programów indywidualnie wybranych przez nauczycieli,
 - szkoły B, gdzie pod pojęciem *szkolny zestaw programów nauczania* kryje się zintegrowany, holistyczny program dydaktyczny tej szkoły, wypracowany przez zespół nauczycieli, którzy dobierali, modyfikowali lub tworzyli własne programy ze świadomością wspólnych celów.

Dyskusja nad zaprezentowanymi przypadkami powinna zakończyć się wyłonieniem tych cech szkolnego zestawu programów nauczania, które znacząco wpływają na jego jakość oraz sformułowaniem postulatów dla rad pedagogicznych pracujących nad tworzeniem szkolnych zestawów programów nauczania.

SCENARIUSZ 5

OD PODSTAWY PROGRAMOWEJ DO ZADANIA SPRAWDZAJĄCEGO

Wprowadzenie

Ze względu na ważkość oceniania — zarówno w procesie kształcenia szkolnego, jak i egzaminowania zewnętrznego, umiejętności związane z ocenianiem wspierającym rozwój ucznia, w tym z tworzeniem wymagań programowych, budowaniem narzędzi badania osiągnięć edukacyjnych uczniów oraz z analizowaniem i interpretowaniem wyników tego pomiaru, stają się w praktyce nauczycielskiej nie tylko potrzebne, ale wręcz konieczne. Jednym z istotnych działań nauczyciela jest umiejętne stosowanie zadań stawianych przed uczniami w różnych fazach procesu kształcenia — od ćwiczeń wprowadzających po sprawdzanie i ewaluację osiągnięć.

Po zakończeniu tej części zajęć uczestnik:

wskazuje elementy treści kształcenia podlegającej sprawdzaniu i ocenie umiejętności ucznia w procesie oceniania wewnątrzszkolnego oraz podczas egzaminowania zewnętrznego, rozumie relacje i zależności między analizowanymi dokumentami a zadaniami budowanymi w procesie ewaluacji osiągnięć ucznia.

Treści:

konstruowanie zadań sprawdzających.

Metody:

analiza dokumentów,
praca w grupach,
dyskusja,
burza mózgów.

Materiały:

prezentacja:

nr 1. *Podstawa programowa a standardy wymagań egzaminacyjnych i szkolnych programów nauczania*

materiały pomocnicze

podstawa programowa kształcenia ogólnego, standardy wymagań egzaminacyjnych, programy nauczania

duże arkusze papieru, pisaki, laptop, projektor.

Uwaga organizacyjna

Zasadniczym celem tych zajęć jest wykazanie zależności pomiędzy dokumentami i materiałami analizowanymi na poprzednich sesjach. Ponieważ podczas pracy w zespołach zadaniowych, polegającej na merytorycznej analizie zadań stosowanych w procesie kształcenia oraz w egzaminowaniu zewnętrznym, niezbędne będzie korzystanie z kilku rozporządzeń oraz programów nauczania, a także ze względu na obszerność zagadnienia, zasadnym wydaje się także wykorzystywanie — jako przykładów — zadań dla uczniów z wybranego etapu edukacyjnego.

Ze względu na skład zespołu uczestników, prowadzący może niniejszy scenariusz zmienić lub zmodyfikować, dostosowując do potrzeb i zainteresowań grupy, np. dokonać innego wyboru zarówno etapu kształcenia, jak i zadań, a także zweryfikować liczbę zadań przeznaczonych do analizy. Od prowadzącego zależy także, które programy nauczania będą podlegały analizie podczas ćwiczeń oraz w jaki sposób zostaną one zgromadzone (sugerowane jest przyniesienie programów przez uczestników szkolenia bądź zapewnienie ich przez szkolącego).

Przebieg zajęć

1. Podział uczestników na 4 grupy.
2. Każda z grup przygotowuje po 4 przykłady zadań sprawdzających w oparciu o niezbędne materiały.
3. Uczestnicy dokonują analizy zadań pod kątem zgodności z podstawą programową i standardami wymagań egzaminacyjnych.
4. Po prezentacji wyników pracy uczestnicy powinni dojść do wniosku, że poddawane analizie zadania znajdują odzwierciedlenie w zapisach podstawy programowej, natomiast tylko niektórym z nich można przyporządkować standardy wymagań egzaminacyjnych, co wynika z koncepcji egzaminu, zakładającej m.in. ograniczenie zakresu treści programowej do wybranych obszarów umiejętności i pisemną formę egzaminowania. Analiza wybranych programów nauczania pokaże z kolei, iż ze względu na różnorodność i specyfikę tych dokumentów, a także ponadprzedmiotowość zadań, jedne zawierają treści badane poprzez analizowane zadanie, inne zaś nie. Nie świadczy to jednak bezpośrednio o jakości programu.

SCENARIUSZ 6

PODSTAWA PROGRAMOWA A STANDARDY WYMAGAŃ EZGAMINACYJNYCH I SZKOLNE ZESTAWY PROGRAMÓW NAUCZANIA

Wprowadzenie

Podstawa programowa jest obowiązującym dokumentem oświatowym, który łączy treści nauczania z problematyką wychowawczą. Te z kolei stanowią podwaliny do tworzenia programów kształcenia oraz konstruowania systemów oceniania wewnątrzszkolnego. Z podstawy programowej zostały wywiedzione również standardy wymagań egzaminacyjnych, które nie tylko wyznaczają zakres treści kształcenia podlegającej ocenianiu zewnętrznemu, ale powinny być też uwzględnione w projektowaniu programowych opisów osiągnięć uczniów.

Po zakończeniu tej części zajęć uczestnik:

- wskazuje wymagania stawiane przez podstawę programową programom nauczania i standardom wymagań egzaminacyjnych,
- rozumie relacje i zależności między analizowanymi dokumentami.

Treści:

relacje pomiędzy dokumentami oświatowymi.

Metody:

praca w grupach,
dyskusja.

Materiały:

materiały pomocnicze

podstawa programowa kształcenia ogólnego, standardy wymagań egzaminacyjnych, programy nauczania

duże arkusze papieru, pisaki, rzutnik pisma (laptop, projektor)

Przebieg zajęć

1. Podział uczestników na 4 grupy.
2. Zadanie: *Ustalcie relacje pomiędzy analizowanymi podczas Modułu II dokumentami oświatowymi: podstawami programowymi kształcenia, standardami wymagań egzaminacyjnych i szkolnymi zestawami programów nauczania. Efekt pracy przedstawcie w dowolnej formie wszystkim uczestnikom.*
3. Wystąpienia bądź graficzne prezentacje grup pozwolą nie tylko podsumować wszystkie zajęcia przewidziane dla Modułu II, ale też umożliwią zebranie informacji o realizacji założonych celów. Głównym celem dyskusji powinna stać się refleksja o zależnościach pomiędzy tak ważkimi dokumentami oświatowymi, jak podstawa programowa, standardy wymagań egzaminacyjnych oraz programy nauczania.